

"EEN TECHNISCHE GESCHIEDENIS"

INTERVIEW MET JOHAN SCHOT

‘We leven nu in een tijd waarin het noodzakelijk is dat historici juist bijdragen aan het vormen van de maatschappij’ meent de historicus Johan Schot. Schot is als onderzoeker vooral actief op het gebied van technologische ontwikkeling en verduurzaming. In dit interview vertelt hij meer over hoe interdisciplinariteit en beleidsvorming samengaan.

Eva Nicole Pool en Veerle Veerbeek

Johan Schot is geboren in 1961 in Ridderkerk. Zijn ouderlijk gezin werd gekenmerkt door enerzijds twee broers en een vader die technici waren, en anderzijds door twee zusjes die in de expressieve kunst en sociale hoek zaten. Schot zelf zat daar tussenin en verenigde beide kanten. Nadat hij zijn middelbare schooldiploma had gehaald, ging hij Maatschappijgeschiedenis studeren, dit was toen nog een track binnen de opleiding Geschiedenis. ‘Ik had heel veel interesse in de geschiedenis, omdat het je laat reizen door de tijd. Maatschappijgeschiedenis vond ik een erg interessante opleiding omdat het zo interdisciplinair was. Je kreeg les in geschiedenis, maar het was eigenlijk een algemene sociale wetenschappen opleiding met accent op geschiedenis.’ Wat Schot juist interesseerde was dat er veel aandacht werd besteed aan de lange termijn, wat de geschiedenis had betekend voor de hedendaagse maatschappij. ‘Daar

leerde ik de veronderstelling dat alle geschiedenis over het heden gaat. De vragen die je stelt aan het verleden en hoe je daar mee omgaat, vertellen je iets over het heden.’

INTERDISCIPLINAIRE OPLEIDINGEN AAN DE UNIVERSITEIT

Schot betoogt dat hij dingen zou willen veranderen aan het Nederlandse onderwijssysteem. ‘Ik vind dat de universiteit zou moeten veranderen. Je hebt nu opleidingen die verankerd zijn in disciplines, en die disciplines weer verdeeld over faculteiten. Ik denk dat de disciplines probleemgericht moeten zijn, dat je dus zegt: we hebben een faculteit nodig voor klimaatverandering, we hebben een faculteit nodig voor ongelijkheid. En dan heb je disciplines die daar, inclusief de historische disciplines, een bijdrage aan kunnen leveren.’ Daarmee bedoelt Schot overigens niet dat disciplines niet belangrijk zijn. Deze heb je nodig als voedingsbodem voor interdisciplinair

Johan Schot

samenwerken. Ook binnen de opleiding Geschiedenis zou Schot dingen willen veranderen. 'De opleiding geschiedenis zou moeten bestaan uit allerlei momenten waarop je kan verbreden en waar je leert probleemgericht te werken, gezamenlijk, met studenten van andere faculteiten. Daarnaast heb je je eigen verdiepingen, je eigen vakgebied, omdat je je eigen bijdrage aan die probleemoplossing moet kunnen articuleren en ontwikkelen.'

Schot was rond zijn master-scriptie met name geïnteresseerd in algemene theoretisch-filosofische dilemma's en vraagstukken over menselijke vrijheid. 'Ik vond het heel

interessant om na te denken over vragen zoals: is de mens vrij om te kiezen? Maakt de mens zelf geschiedenis? En in hoeverre maakt het uit welke keuzes een individu maakt voor de loop van de geschiedenis? Stel dat er een gasfabriek wordt opgericht in Zierikzee en dat een enkel persoon hiervan de aanjager is. Heeft deze persoon dan de geschiedenis van Zierikzee gevormd of de gasmaatschappij, of was de gasmaatschappij er toch wel gekomen, ook zonder dit individu? Ik koos voor het thema techniek omdat juist daarover vaak wordt gezegd dat de mens zich moet aanpassen aan de technische ontwikkeling. Ik heb kunnen laten zien

"IK HAD HEEL VEEL INTERESSE IN DE GESCHIEDENIS, OMDAT HET JE LAAT REIZEN DOOR DE TIJD."

dat het omgekeerd is. Mensen maken de techniek. We hebben een keuze.'

Tijdens zijn opleidingen leerde Schot het belang van wat historici bijdragen aan het vormen van de maatschappij. 'Geschiedenis is na de Tweede Wereldoorlog enorm ge-professionaliseerd, omdat historici lessen gingen trekken uit de Eerste en Tweede wereldoorlog. We zijn toen 'deconstructivistisch' geworden, werden kritisch over het dienen van een politieke stroming, en gingen mythes afbreken. Het doel was om onafhankelijk te worden en op een professionele manier geschiedenis te bedrijven. En ik denk dat we nu in een tijd leven waarin het noodzakelijk is dat historici juist bijdragen aan het vormen van de maatschappij.' Het idee over bijdragen van historici aan de maatschappij heeft Schot dan ook geïnspireerd dit in de praktijk te brengen. Na zijn studie heeft Schot zes jaar bij TNO gewerkt als consultant. Daar heeft hij onder andere bijgedragen aan het wetenschap- en technologiebeleid. Ook heeft hij gewerkt aan ideeën over hoe de maatschappij beter kan omgaan met technologische ontwikkelingen. Hij was secretaris van een werkgroep van de overheid die zich bezig hield met de oprichting van wat nu het Rathenau Instituut heet: een instituut dat het parlement adviseert over wetenschap en technologiebeleid.

TECHNOCRATIE

Recentelijk heeft Schot kunnen zien dat de COVID-19 crisis en de maatregelen die daarvoor genomen zijn, invloed

hebben op de relatie tussen technocratie en democratie. 'Je hebt te maken met besluitvorming en daarin moeten keuzes gemaakt worden. De vraag is dan, wie maakt die keuzes? Hoe zorg je ervoor dat het transparant is en dat iedereen mee kan doen? En dan vraag je je natuurlijk ook af: wie heeft eigenlijk expertise? In deze crisis richt iedereen zich op de virologen omdat we vinden dat zij de meest gepaste expertise hebben om uitspraken te kunnen doen over deze situatie. Dat zie je ook terug in de samenstelling van het Outbreak Management Team. Virologen bieden echter slechts een beperkte visie. Dit zou bij uitstek een situatie kunnen zijn waar historici zinvolle bijdragen kunnen leveren, omdat zij veel weten over hoe pandemieën in het verleden hebben gewerkt. Het lijkt mij dus nuttig om een medisch historicus in het Outbreak Management Team te hebben.' Deze crisis is naast een medisch probleem ook een sociaal-economisch probleem. 'Als je goed met de corona-crisis wil omgaan, moet je verschillende vormen van expertise gebruiken en nadenken over hoe je die expertise betreft bij beleidsvorming. Nu zegt Rutte: wij volgen het advies van de experts. Daar is ontzettend weinig transparantie over, dus we kunnen niet afwegen of het wij als burger het er mee eens zijn. Het is in feite een vrij autoritair systeem. Experts blijven beslissen en Rutte volgt hen.'

Schot betoogt niet dat we deze experts niet nodig hebben. 'Nee, experts heb je nodig en technocratie als in delegatie naar experts, heeft goede kanten

want hun kennis is noodzakelijk en heeft een eigen bijdrage te leveren. Alleen is de vraag hoe je de relatie opbouwt tussen de kennis van experts en de besluitvorming. De huidige manier waarop we dit doen is ontwikkeld in de twintigste eeuw en die is niet meer accuraat of geschikt voor alle problemen van de eenentwintigste eeuw. Problemen zoals de klimaatcrisis, de biodiversiteit crisis, de plastic crisis, de ongelijkheids crisis hebben allemaal interdisciplinaire kennis nodig om een compleet beeld te genereren. Daarnaast hebben deze problemen ook een transdisciplinair platform nodig, waarin wordt samengewerkt met andere sectoren in de maatschappij, waaronder de burgers.

IN HET THEATER

Afgelopen april zou Schot samen met hoogleraar Beatrice de Graaf een lezing geven in Tivolivredenburg. In deze lezing zouden Schot en De Graaf je meenemen op een fascinerende reis door de geschiedenis van Europa van 1800 tot nu. Aan de hand van indrukwekkend beeld-, en geluidsmateriaal zouden zij cruciale momenten bespreken die Europa hebben gevormd. Samen laten zij het samenspel van de technocratische en politieke integratie van Europa zien en beantwoorden zij vragen als 'hoe zijn we hier beland? En, wat is de juiste weg vooruit? De voorstelling is verplaatst naar 7 december 2020 (kaarten kosten €12,50). ■

**"PROBLEMEN
ZOALS DE
KLIMAATCRISIS,
DE
BIODIVERSITEIT
CRISIS, DE
PLASTIC CRISIS
EN DE ONGELIJK-
HEIDCRISIS
HEBBEN INTER-
DISCIPLINAIRE
KENNIS NODIG."**